

Homes emmascarats

Un traficant de Guinea Bissau, camuflat rere una màscara de carnaval, disposat a empassar-se un paquet de cocaïna per introduir-lo a Europa.

Guinea Bissau s'ha convertit en el nucli de tràfic de cocaïna més important entre l'Amèrica llatina i Europa. Aquí es carrega i es distribueix la mercaderia. Mentrestant, el país de l'Àfrica occidental coneix com a compensació un augment de la violència i de la inestabilitat.

João Biague diu que només té una manera de perdre la feina: “l’èxit”. “El dia que decomissaré un carregament”, diu, “m’acomiaran”. Però l’èxit no diríeu que figura en la descripció de la feina que fa el director general de Policia Judicial de Guinea Bissau.

L’oficina de João Biague és en un carrer ple de fang prop d’un camp d’atletisme, una construcció colonial ennegrida per la humitat. Els sots s’han reblit amb rebuigs plàstics i closques de marisc. Una dona, ajupida sota un exemplar de ceiba, rosteix una panotxa resseca en un foc que va consumint-se.

La seua agència acompleix les mateixes funcions que l’FBI.

João Biague té el cos i el ulls lleugerament inflats d’un pes pesant de la boxa. Duu un vestit elegant, com si volguera protegir-se de les insuficiències del seu departament judicial. A més, el jutge de 45 anys fa de professor de dret.

Biague personifica la justícia en aquest país, però no el poder. El tema de la seua tesi doctoral va ser “Problemes de coordinació en l’administració pública amb els exemples del Brasil, Portugal i Guinea Bissau”. Avui, Biague ha d’ocupar-se d’altres problemes de coordinació: “He de prendre mesures contra els contrabandistes de cocaïna, però sense que els militars ho sàpiguen”. I això no és possible. Això seria “èxit”.

Guinea Bissau s’estén entre el Senegal i la veïna Guinea, on el continent africà s’eixampla cap a Amèrica del Sud. Del mercat del peix de la capital, Bissau, a l’est del Brasil, hi ha la mateixa distància que al sud d’Espanya, vora 3.000 quilòmetres en línia recta. No és una gran distància per a un jet privat d’abast mitjà, encara que vaja carregat.

Per al comerç transatlàntic, els magnats de la cocaïna d’Hispanoamèrica necessiten països que tinguin una ubicació geogràfica ideal en l’angle mort de les mirades internacionals i que es caracteritzen per un elevat índex de corrupció, si és possible. Guinea Bissau satisfà gairebé totes les condicions.

Guinea té fronteres permeables, pistes d’aterratge discretes i un govern

João Biague.

civil que a penes fa honor al seu nom. Els acords d’extradició no són gaire coneguts. Un dels criminals més buscats dels EUA, George Wright, va treballar molts anys com a entrenador de bàsquet a Bissau.

L’Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte (UNODC) considera Guinea Bissau l’únic exemple mundial de “narcoestat”. “Tant a l’Afganistan com a Colòmbia hi ha províncies completament en poder dels magnats de la droga. Ací ho és tot el país”, diu un alt oficial de l’ONU a Viena. A Colòmbia, els caps de la droga aprofiten el caos. A Bissau trauen profit de l’entorn de seguretat.

Tot i ésser un narcopaís, Bissau sembla bastant pacífic, gairebé ensopit, a voltes. No hi ha ionquis ni traïdors decapitats a banda i banda dels carrers. L’entrenou quotidià es desenvolupa sense violència.

“La situació és difícil”, diu João Biague tot tancant la porta del seu despatx. Des del cop d’estat d’abril, el contraban havia augmentat de nou considerablement. “Hem redistribuït els càrrecs. La policia i les autoritats

**A ulls de l’ONU,
Guinea Bissau
és l’únic exemple
mundial de
narcoipaís**

civils s’han tornat encara més cautelosos”. A un dels seus homes li van pegar en una caserna gairebé fins a la mort. La predecessora de Biague va fugir per por de les amenaces que rebia.

João Biague té el costum d’anar ratllant mentre parla. Cercles i fletxes, i més fletxes, i finalment ratlles gruixudes que ho aclareixen tot: “Senzillament, tots tenen por”.

Poques voltes es té l’oportunitat d’observar amb tranquil·litat els misteriosos individus que actuen a l’ombra en el tràfic internacional de cocaïna. La diada nacional de Guinea Bissau és el dia perfecte.

El 24 de setembre l’Avenida Amílcar Cabral és acordonada amb cinta roja i blanca plena de cors petits. La capital encara treu bafarades de l’aiguat tropical del matí i els núvols s’arremolinen sobre les tribunes de fusta i es van enretirant a poc a poc. Les porres de la guàrdia nacional brillen al sol.

A les 10 en punt, la multitud comença a aplaudir. No és un aplaudiment d’alegria, és, més aviat, per la pròpia seguretat, la típica salutació als militars amb uniformes apedaçats mentre es dirigeixen lentament cap a la tribuna d’honor. Un aplaudiment de reconeixement del poder.

L’home amb uniforme personifica el poder, no pas la justícia. El general António Indjai està al comandament de Guinea Bissau. Ha tingut el control del país des que l’últim president lliurement elegit, João Nino Vieira, va morir tràgicament (un dels pocs casos en què el cap d’estat ha sigut esquarterat). Com a mínim, Indjai ha governat el país des del cop d’estat a l’abril del 2012, quan va desbancar el primer ministre i tots els rivals que li quedaven.

Tot això no importaria gaire a la resta del món si aquest petit i humit país africà es limitara a abastir els mercats mundials d’anacards i fusta, en lloc de vora 40 tones anuals d’una substància que no apareix en cap estadística de comerç exterior: la cocaïna. El general Indjai, que seu entre els altres generals, els convidats d’honor i les primeres dames, també controla, presumptament, el tràfic de drogues. L’himne sona i la gent escolta amb atenció: “Sol, suor, la verdor i la mar...”.

Al setembre del 1974, Portugal reconegué la independència de Guinea

Bissau. Els guerrillers d'aleshores seuen ara a la tribuna, veterans d'una era en què això de la "lluita per l'alliberament" encara sonava bé.

Des de l'alliberament, l'elit del país s'ocupa de buscar principalment un equilibri entre les tribus, els partits polítics i les divisions militars, un procés que implica cops d'estat, arrests, tortures, amenaces de mort i atemptats. No hi ha cap president elegit pel poble guineà que haja completat el seu mandat.

El polvorí guineà. Guinea Bissau figura en el lloc 176 de 187 en l'Índex de Desenvolupament Humà (HDI) de l'ONU. Sota la presidència de l'anterior mandatari va haver-hi un acord de cooperació amb els EUA per millorar l'aparell de seguretat. L'acord va finalitzar el 2010, molt possiblement perquè va ser nomenat comandant de la Marina un contraalmirall fitxat per l'agència nord-americana contra el tràfic de drogues (DEA) com a instigador del tràfic de drogues a l'Àfrica occidental juntament amb el cap de les Forces Aèries.

Abans que João Nino Vieira fóra assassinat, l'antic cap de les Forces Armades va morir en un atemptat amb bomba. Al cap de tres mesos, uns soldats van matar el candidat a president Baciro Dabó a tirs i, de la mateixa manera, el ministre de Defensa d'aleshores. Mai no en van trobar els autors, possiblement tampoc no els van buscar.

Hi ha dubtes sobre una possible relació entre els assassinats i els interessos que pogueren tenir en el tràfic de drogues. La cocaïna domina la vida política a Guinea Bissau i fa que els canvis de poder siguin més brutals.

"El militar és actualment l'únic poder al país", diu João Biague. Davant seu té un esquema i a sobre la galeria dels seus predecessors. "Va veure l'aeroport quan va arribar, m'imagina", diu Biague. "S'hi va fixar?"

L'aeroport internacional de Bissau, Osvaldo Vieira, s'anomena així per un heroi que va lluitar per l'alliberament. Quan hi aterra un avió provinent de Dakar i Lisboa, hi ha tres vells civils a les casetes dels aparcadors de cotxes que segellen els passaports.

Just al costat de la terminal hi ha un

JOSE LUIS MAGANA

L'abril de 2012, el primer ministre João Nino Vieira (a la foto de l'esquerra) va ser derrocat per un

jet privat Gulfstream II registrat en Lb Aviation Inc, una empresa fantasma de Delaware. L'aeronau hagué de realitzar un aterratge forçós el 12 de juliol del 2008 a causa d'una avaria hidràulica. "Quan la policia es disposava a investigar l'avió, va aparèixer un grup de militars", conta Biague. "Van envoltar l'aeronau i van impedir a tothom que hi pujara".

Segons la policia espanyola, a bord hi havia mitja tona de cocaïna i tres veneçolans, entre els quals Carmelo Vásquez Guerra, que suposadament forma part del càrtel mexicà de Sinaloa de Joaquín *El Chapo* Guzmán, el més important magnat de cocaïna d'avui dia. L'any passat va ocupar el lloc 63 de la llista de la revista de negocis i finances *Forbes*.

Guzmán no va poder salvar el Gulfstream. L'endemà va arribar una segona aeronau, més petita, de Veneçuela per

reparar el Gulfstream. Aquesta vegada la policia va poder comissar l'avió. Ara com ara no hi ha rastre de la càrrega ni de la tripulació. Tanmateix, les aeronaus es poden observar a través de Google Earth (1153'9.58N; 1539'14.25W).

L'UNODC sospita que també fan servir vells Boeing 727 per a transportar droga cap a l'Àfrica occidental. Un avió d'aquest tipus en pot carregar més de 10 tones.

João Biague seu al despatx, amb la porta tancada i les persianes abaixades. Atesa la seua descripció de la situació, és fàcil comprendre que no vulga posar un peu a fora.

Demà la filla de Biague farà 9 anys. Viu a Verona, Itàlia, i en fa cinc que no la veu. Diu: "No vull aquesta feina. Només vull una cosa, i després ho deixaré estar. Però ha de ser un èxit, del tipus que siga". Somia de treballar en

cop d'estat protagonitzat pel general António Indjai. A la dreta, soldats dispersen un grup de manifestants a la capital, Bissau.

alguna organització internacional. Si és possible, molt lluny de Guinea Bissau.

El paradís de les illes Bijagós.

“El somni d’un traficant” és el que va escriure un diplomata nord-americà al seu superior després d’haver passat quatre dies a l’arxipèlag dels Bijagós. És un grup de 88 illes a l’oceà Atlàntic a dues hores de Guinea Bissau amb barca. Amb les platges de palmeres i les aigües plenes de peixos podrien ser les Maldives de l’Àfrica occidental. De moment, és una destinació de somni per als magnats de la droga.

La presència de l’estat a l’arxipèlag dels Bijagós és mínima, principalment, perquè la policia no disposa de barques. Aeronaus que no figuren en cap llista de vols aterren en pistes de l’època colonial sense pavimentar.

Un dia, un avió va experimentar problemes tècnics i els tripulants van

haver de llançar més de mitja tona de cocaïna a la mar. Segons algunes informacions, les cases d’alguns veïns es tornaren blanques a causa de la pols de coca. Uns altres pensaven que era farina de mandioca i una persona, si més no, que era llet en pols per a bebès.

Les drogues es transporten amb avió en carregaments de 600 a 1.200 quilograms, que després es traslladen cap a tres magatzems. Així, els majoristes poden enviar 300 quilos a Europa en cosa de pocs dies. Investigadors internacionals saben que almenys un d’aquests dipòsits és en una zona militar. João Biague ho sap molt bé: “Fins i tot sé que aquesta setmana aterrarà un avió cap al sud del país”.

I on tindrà lloc l’aterratge?

Sembla que no hi haja un mal mapa a l’edifici de la Policia Judicial de Guinea Bissau. Biague li demana a la seua secretària que imprimisca un mapa del

web *MapQuest*. Just després es talla el corrent elèctric.

Tampoc ajuda que l’UNODC fera aquest comunicat en la conferència de la tardor sobre el crim organitzat: “La real-time analytical intelligence database (RAID) s’ha lliurat a la Policia Judicial”. La *base de dades en temps real* és el cosí d’un dels seus inspectors. Un granger que els crida quan sent els motors dels avions.

Biague comença a dibuixar cercles i línies: “Podríem enviar tres homes camuflats de grangers a les casetes. Quan senten el soroll dels avions, podríem enviar un comando al pont que hi ha prop de Mampatá, parada obligatòria per a tots els combois, i nosaltres podríem interceptar el carregament”.

Sembla una bona idea. Per què no la duu a terme?

“No tenim diners.”

Els 300 quilos de cocaïna que es po-

den comissar en aquest tipus d'operacions, haurien arribat a costar 120 milions d'euros en el mercat negre a Alemanya. De quants diners disposa Biague per a la pròxima operació? "Un moment", diu Biague mentre agafa un bolígraf i comença a fer comptes: els policies podrien dormir amb els seus familiars. Els mangos creixen pertot arreu. "Cinc dies, tres persones, això fa 15.000. Més la gasolina per al comando, això fa 60.000 francs, en total 75.000 francs".

Això són 115 euros. I qui paga?

Un dels principis del periodisme és no influir en els esdeveniments que es volen descriure. El periodista ha de mantenir-se'n allunyat. De vegades és difícil respectar aquesta regla. El fotògraf de *Der Spiegel* Alessandro Scotti ja havia estat una vegada a Guinea Bissau en una investigació. En aquell temps es van comissar 600 quilos de cocaïna. El cap de la policia havia aprovat l'operació amb la condició que Scotti fóra l'única persona blanca present. Aquell va ser el primer i, fins ara, l'únic comís de drogues d'aquesta envergadura. El cap de l'operació, un dels predecessors de Biague, va ser immediatament acomiadat. Un dels seus homes va morir per ferides de bala i un altre està en tractament psiquiàtric. El tres soldats arrestats van ser posats en llibertat. No obstant això, com a reacció contra l'operació, la Policia Judicial va rebre moltíssimes ajudes de l'estranger: un representant de la Interpol i sessions formatives per part dels EUA. Nosaltres vam decidir pagar la gasolina a Biague.

L'operació antidroga. L'endemà el telèfon va sonar: "L'avió ha aterrat". Biague diu que la seua gent havia sentit de bon matí el soroll dels motors. Els contrabandistes deuen haver aterrat a l'illa d'Ilha de Melo, just a la frontera amb Guinea al sud.

Fins fa unes setmanes, l'aeroport militar de Cufar era la pista d'aterratge predilecta. Des que els observadors internacionals han arribat al país, els contrabandistes estan fent servir, principalment, pistes d'aterratge il·legals, sobretot al sud. Algunes estan amagades, d'altres estan a la vista de qualsevol.

Darrere de Mansôa, a uns 50 quilòmetres de la capital, la carretera

Dalt, el general António Indjai, cap de l'exèrcit es dirigeix a la premsa el 2010. L'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte (UNODC) considera Guinea Bissau com a exemple mundial únic d'estat narcoestat. Baix, aeroport clandestí que es fa servir per al tràfic de cocaïna.

s'estén tres quilòmetres en línia recta. Just darrere del poble de Missina hi ha una llarga marca de frenada. Els veïns conten com uns homes amb botes i amb el cap tapat amb una mitja havien tallat el carrer i hi havien col·locat llums de discoteca com a llums de posició.

Rádio Sol Mansi, l'emissora d'un sacerdot salesià, va comunicar l'esdeveniment. Els altres mitjans de comunicació van callar, encara que tenien coneixement de la notícia. Tothom sap que la granja avícola que hi ha a Missina, just al costat de la pista, pertany a António Indjai, el general que va dins

la camioneta, el cap de l'Estat Major de Guinea Bissau.

Biague es recolza en la taula auxiliar al seu despatx, envoltat dels seus superiors, i dibuixa fletxes sobre el mapa de *MapQuest*: “Sempre descarreguen amb molta rapidesa. La pregunta és si els traslladen directament a les llanxes torpedineres o els transporten camps a través”. L'única possibilitat de comisar els carregaments és en terra ferma.

Biague dóna ordres als seus homes de vigilar les camionetes que es dirigeixen cap a la costa. No informa els seus superiors sobre el seu propòsit. Això seria massa perillós.

João Biague espera fins a la nit que la seua gent li telefone. Debades. “Deuen haver llançat el carregament a la mar”, diu Biague. I afegeix que a prop hi ha un cobert de la Fiscalização, on poden emmagatzemar la càrrega. Biague es refereix a una caseta duanera. “Ho lamente”, diu Biague, encara que potser s'adreça a ell mateix.

Potser no hi havia cap avió: “Aquest és un joc amb màscares”, diu un representant de la comunitat internacional, que s'estima més que no en facen esment. “Tu no saps mai quin paper juga qui i per què, encara que no siga el paper dels dolents. Només saps que quatre de cada cinc oficials són corruptes. O són, tots, quatre cinquenes parts corruptes?”.

Siga com siga, el jurista Biague tindrà una segona oportunitat de perdre la feina abans que no s'esperava.

De Guinea a Europa. Una vegada a Guinea Bissau, la cocaïna és tretada del país per tres vies, sobretot per rutes multiús, on es trafica amb persones i armes, de vegades amb tot alhora.

D'entrada, els veneçolans disposen de llanxes torpedineres amb què poden dirigir-se a Cap Verd i, més lluny encara, cap a les illes Canàries. A voltes, obliguen els pescadors a endur-se'n algunes caixes. És fàcil exercir pressió quan tenen la família desemparada en terra ferma.

La via terrestre va des de Guinea Bissau en direcció nord, travessant el Senegal, Mauritània i el Sàhara occidental, fins al Marroc. És una zona atapeïda de tribus de tuaregs, de contrabandistes, de grups d'islamistes radicals i de traficants de persones, que donen molts maldecaps als serveis d'intel·ligència d'Occident. Tanmateix, amb diners és possible establir una ruta de tràfic viable. Són rutes de comerç transitades que s'han mantingut des dels temps de l'esclavitud.

La tercera via per a l'eixida de la cocaïna són els intestins dels *swallowers*, literalment ‘els qui se l'engulen’, o *mules*. Són, principalment, nigerians, que per uns 800 euros s'empassen les càpsules de droga, dosis de fins a un quilo, i que després intenten arribar a Lisboa o Cap Verd en vols comercials.

Una home amb una cicatriu repugnant per damunt del llavi els parla d'un cosí que pot contactar amb un intermediari. Ara, després d'haver portat dos quilos des de la caserna de la fortificació fins a una persona “d'alt rang”, té dos taxis de la marca Mercedes.

Després de dues trobades amb el cosí, que estava molt nerviós i molt renitent, i una pluja de telefonades, l'intermediari va consentir que Scotti

fotografiara un dels seus ajudants: “Però només un. Sols durant cinc minuts”. En bescanvi volia 100 euros.

El fotògraf és conduït durant mitja hora a peu per Santa Luzia, un barri on cap *branco* –cap blanc– no es permet extraviar-se, on xiquets mig nus juguen amb els plàstics del fem. Scotti se'n recorda encara, d'un rètol amb la inscripció següent: “Associació Nigeriana de Negocis a Bissau”.

“No tenia ni idea d'on era. Els homes que m'acompanyaven estaven molt nerviosos. El cosí em va empènyer dins d'una caseta de sostre molt baix. Feia una calor sufocant. Un xicot prim amb una gorra de llana amb rastes dosificava la pols assegut en un matalasset. No deia res. Jo havia suggerit abans que es posara una mitja al cap. Però va venir amb una màscara de plàstic típica de carnestoltes.”

Damunt d'una tauleta hi havia dos dotzenes de dosis embolicades amb cel·lofana i cinta adhesiva com si foren salsitxes per a una festa. Hi hagué temps de fer tres o quatre fotografies. “Ràpid! Fora d'ací”.

Són 12.000 euros el que costa un quilo de cocaïna pura a Bissau. Un majorista a Europa en pagaria 30.000. En alguns casos, paguen als militars amb part de la mercaderia per la seua ajuda i el seu silenci. I ells mateixos se n'han d'ocupar de la comercialització. Així s'han desenvolupat els intermediaris de Bissau. Possiblement, la cocaïna dels homes emmascarats prové d'aquestes vies.

Ni un sol intermediari, i no diguem els seus patrons, no ha sigut arrestat. No obstant això, els petits ajudants són sacrificats en ocasions per mantenir la imatge del país. Hi ha onze *mules* nigerians detinguts a la presó de la Policia Judicial a Bissau, l'infern fet presó, amb un ambient ofegós, sufocant, on 60 homes no deixen de cridar per menjar. Els telèfons mòbils estan desconnectats. Els pobres *mules* es podriran ací en l'abandó.

Són gairebé les cinc de la vesprada. Una tempesta tropical s'està formant als afores de la ciutat, prompte la nit caurà com un últim teló. Aquesta vegada detectem un cert pànic en la veu de João: “Vinga, ràpid”, diu per telèfon, “és l'hora”. I penja.

Quan arribem, l'habitació de Biague és buida. Un dels inspectors ens diu

Els petits traficants són sacrificats, de tant en tant, per mantenir la imatge del país, ja que dels grans ni els mitjans no se n'arresta ni un.

que el seu cap havia reunit a tothom a l'oficina i després se n'havia anat en direcció a Mansôa. "Hi ha hagut un segon avís. Presumptament, un altre avió estava de camí".

La intel·ligència nord-americana fins ara només ha vigilat les rutes aèries freqüents. Des que l'Àfrica occidental s'ha convertit en un lloc de transbord, dos països europeus han desviat els seus satèl·lits de vigilància cap a la zona. Una agència governamental va assenyalar un moviment aeri sospitós, en direcció a Bissau, i va fer saber la notícia a l'ambaixada amiga a Dakar, la qual va informar després els seus contactes a Bissau.

Al cap de mitja hora, quatre agents es van obrir pas a la força entre el formiguer del corredor de la presó. En un armariet de metall hi havia l'arsenal d'armes de la Policia Judicial de Bissau: cinc AK-47 en un sac d'arròs de

la guerra de la independència, algunes encara amb carregador.

El comboi armat, que transporta un carregament de droga valorat en un milió d'euros, només s'hi aturaria cas d'estar interessat en antigalles. Però aquests pensaments semblen no inquietar el comandament policial. Escolten música amb els seus auriculars com si anaren d'excursió amb l'empresa. Abans d'haver arribat a la frontera i tot, sona el telèfon. És Biague. La veu sona cansada i quasi no se sent per culpa del soroll de fons. Sols una paraula: "Fracassado". Fracàs. Una altra vegada, fracàs. Cap altra paraula descriu millor la lluita contra el contraban a l'Àfrica occidental.

Michael Daniel, sacerdot franciscà, s'ocupa de la catedral de la Candelària a l'Avenida Amilcar Cabral. Generals, polítics de l'oposició i policies perseguits es refugien a la catedral. Ell els ha vist a tots. És un dels pocs

estrangers que tenen el valor de parlar obertament. "La gent a Bissau és molt pobra per a permetre's el luxe de la cocaïna o el crac", diu.

El clergue conta que els líders militars estan convençuts que Guinea Bissau és només un país de trànsit per a les drogues. Ells veuen el contraban com una manera més de guanyar-se un lloc en el comerç global sense enfangar-se. Alguns deuen veure-ho com una subtil forma de revenja contra els antics poders colonials.

"Però un nou mercat ha emergit entre els rics", diu el germà Michael. Fa temps que els fills de l'elit dominant van aprendre a fer-se una ratlla de coca i això està donant lloc a una generació d'addictes: els fills dels generals.

Alexander Smolczyk

© *Der Spiegel*

Traducció d'Amparo Bonet